

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XI. Tales creandos magistratus minores, qui poßint promoueri ad dignitate maiores, non contemnendos honores inferiores ab ijs, qui gesserunt maiores.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

rietatem autem morum, qui in diuersis non modo contrarij sunt, sed grauante eos, qui prioribus placuerunt, sese accommodare difficile est prouincialibus. Quam uero sumptu grauarent prouincias, abeuntes, redeuntes, donis, auro coronario, alio in loco dixi. Quod uero tæteritum est, qui uicam, & vnam pene totâ vitâ ditescendi occasionem se nactos putant, ea flagitiosissime, auarissimeq; vtuntur, & cum iudicia penasque pertimescunt, infanda omnia moliantur.

§. 3. Quocirca nisi alia multa errata contingant, prorogatio imperiorum ad interitum Reipublicæ non est satis, nec Julius tum primum libertatem euerit, cum post gemina lustra debellata Gallia non facili euentu multa bella gessit, sed cum vi & metu mortis Collegam Consulem, & Senatum coëgit abstinere curiâ, eosque eodem metu impulit, vt inimicissimi, inuitissimiq; in Galliam vtramque & Illyricum sibi imperium extraordinarium, & quinquennale decernerent, cum factâ cum Pompeio, Crassoque conspiratione alterum quinquennium extorsit, itaque ante prorogationem potentior libertatem oppressit.

Alij maiore periculo Rempubicam tentarunt, quamuis euentus defuit; Spurius Cassius legibus Agrarijs sibi plebem authorare conatus est, quem pater occidit. Mellius autem largitione emere destinabat, & perfecisset, ne cum Seruilius Ahala in medio foro confodisset. Manlium à Capitolio deturbabant, tyrannidis suspectum. Omnium in populari statu regnare uolentium illæ artes sunt. Ipsi tribuni hac arte grassati sunt. Florus libro 3. c. 13.

Alia causæ perditæ libertatæ.
§. 4. Seditionum omnium causæ Tribunicia Potestas excitauit: quæ specie quidem plebis tuenda, cuius in auxilium comparata est, re autem dominationem acquirens studium populi, ac fauorem Agrarij, frumentarij, iudicarij legibus, aucupabatur. Inerat omnibus species equitatis. Quid enim tam inustum, quam recipere plebem ius suum à patribus? ne populus gentium victor, orbisq; possessor, extorribus aris ac focis ageret. Quid tam æquum quam inopem populum viuere ex ærario suo? Quid ad ius libertatis aquanda magis efficax, quam vt Senatu regente prouincias, ordinis equestris autoritas saltem iudiciorum regno mitteretur? Sed hæc ipsa in perniciem redibant, & misera Respublica in exitium suum merces erat, & à Senatu in equitem translata iudiciorum potestas, uetigalia, id est, imperij patrimonium supprimebat, & emptio frumenti, ipsos Reipublica neruos, exhauriebat ærarium. Reduci plebs in agros, vnde poterat sine possidentium euerfione, qui ipsi pars populi erant? & tamen relictas sibi à maioribus sedes atate, quasi iure hereditario possidebant.

Quid enim aliud vnquam Cnæus & Caius Gracchi fecerunt? Leges Agrarias ille tulit, & frater defendit, vterque celeriter à nobilitatis factione occisus est, Cæsar eadem viâ progressus longiore discrimine ad 23. vulnera deductus est. Gracchanas leges Apuleius acrius vrsit, sed cum jam triennio dominatus esset, & Caium Memmium consulatus Candidatum occidisset, à populo faxis, fustibusque post obfidionem coopertus, in ipsa quoque morte laceratus est. Drusus omnia largitus, cum obtinuisset, quod intenderat, moritur. Omnes illi idem, eodem modo quo Julius egerunt, hoc solum defuit, quod in prouincias non abierint, vnde emere Magistratum fauorem poterant.

Longissima præsidum imperia, & simul magna non probo. Ex illis enim potentes reduntur, imo etiam sauiiores, & minus dicto audientes. Diuidenda itaque prouinciæ, quod olim prudenter à Romanis factum. Consulares prouinciæ fuere; Hispania citerior, Hispania vltior, Gallia

cis Alpes, Gallia trans Alpes, Illyricum, Dalmatia, Cilicia Syria. Prætoria vero. 1. Sicilia. 2. Sardinia, & Corsica, 3. Africa, & Numidia, 4. Macedonia, & Achaia, & Græcia, 5. Asia, & Lydia, & Caria, cum Mysia, & Ionia. 6. Pontus & Bithynia. 7. Creta. 8. Cyprius. Hæc si distributio seruata fuisset, haud facile quisquam potentior Republica euadere potuisset: Nam extra has erat Roma, & robur Italiae. Deinde omnes habebant vicinos præfides æmulos. 3. Si aliqui exercitum habuerunt, illi à vicinis barbaris infestabantur; hoc in Cæsare violatum est ius, cum tres prouinciæ in vnam conflarentur.

Augustus etiam prudenti diuisione securitatem sibi peperit, Dio libro quinquagesimo tertio p. 341. *Εὐνη τῶ μὲν ἀδελφώτερος ὡς καὶ εἰσὶν ἡμεῖς, ὁ ἀπὸ πλεμῶ, τῶ δὲ ἡμῶν ἀπὸ δυνάμεως, ὁ δὲ ἰσχυρώτερος ὡς καὶ ὁ Φαλαργὸς ὁ ἀπὸ κίνδυνου ὁ ἥτοι πολέμιος ἵνας πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἢ ὁ αὐτὸς καὶ ἑαυτὸν μέγα τι νεώτερος διδάσκει, κατέχευε, Πρὸνινθίους ἰμβεκτιλῶρες, ὡς πασφίτας, & belli securas reddidit populo, validas, vt dubias & periculo propiores, aut quibus hostes finitimi essent, aut quæ possent res per se nouas moliri retinuit.*

Plurimū prouinciarum coniunctio periculosa.

Sic in sua semper potestate exercitum habebat.

Populi & Senatus erant; Africa, Numidia, Asia, Græcia, Macedonia, Dalmatia, Cyrenaica, Sicilia, Creta, Sardinia, Bætica, omnes pacatiores. Cæsaris fuerunt reliquæ. Prudentissime sequentes Imperatores amplius diuiserunt, vt singulorum minuerent potentiam. Itaque decem fuere in Ægypto prouinciæ, in Asia vndecim, in Pontica totidem, in Thracia sex, totidem in Macedonia, seu Græcia. In Dacia quinque. In Africa tres Consulares, Carthagenensis, Byzacena, & Tripolitana, nec illæ tantum, sed & aliæ. Iustinianus Africam in septem prouincias diuisit, quæ præsidibus parebant. Notitia imperij, septendecim in Italia, quarum octo Consulares fuere. In Gallia etiam septendecim fuere. In Hispania septem, quam multiplicationem experientia docuit, ne præfides facile vires rebellandi contrahere possent. Non aliâ ratione nunc Hispaniarum Rex vtitur, qui Indiam Occidentalem diuersis Proregibus tribuit, quorum alter Limæ, alter Mexici residet, Orientalem tribus dispertijt præsidibus. Si enim singuli sunt mediocriter potentes, nemo vnquam æquabit alios præfides, nedum ipsum Regem.

CAPVT XI.

Tales creandos Magistratus minores, qui possint promoueri ad dignitates maiores, & non contemnendos honores inferiores ab iis, qui gesserunt maiores.

§. 1. DVæ leges saluberrimæ omnino, & quarum neglectus Rempubicam sæpe afflixit. Prima est: Nemo officio quamuis exiguo adhibeatur, in quo honores, & dignitas, nisi spes sit ad maiores dignitates eum idoneum fore, præsertim ad aulam, & conuiuium ne admittatur. Nam reuera magnis se & alios, atque illos ipsos malis obiciunt, qui fauore aut precio inducti homines improbos, imprudentes, aut animi pusilli ad initia Reipublicæ gubernandæ adiscunt; Eos enim vel cum Reipubl. damno ornare pergunt, atque euehere, vel suo loco relinquunt; quorum alterum bono communi aduersatur, alterum reddit inimicos. Cum n. juniores adeoq; subditos perferri animaduertunt, omnium

Initio deligatur amicus, ne cuius eum sit necesse.

annuum beneficiorum obliti, de vindicta cogitant, cujus aliquam copiam habent, potestatis participes, consilij secretorum. Deinde in officio sedulos, fidosque facit spes crescendi, quæ in illis non est, qui crescere non possunt. Tertio, non melius potest vitari turba inutilis, præsertim in aulis Regum. Si enim nemo ad obsequia priuata, nisi cui potest in parte Respublica gubernanda relinqui, admittatur, pulcherrima regni constitutio fuerit; nam præsidium optimorum erit copia. Talis erat Davidis tempore consiliatorum senum cætes, tales Philippi Macedonis tribuni & centuriones, ex quibus tot reges exorti sunt.

In aulam
admitten-
di, qui ido-
neæ ad gu-
bernationē.

Vetustissimum porro est, Principum familiares ex palatio ad prouinciarum gubernationem dimitti. Socij Danielis constituuntur super opera Babylonis, Dan. 3. Educati autem erant, ut starent ante Regem, Dan. 1. Quæ quidem in re mirari conuenit, in Rege Babylonistam solertem curam educandæ iuuentutis, quæ ad gubernacula admoueretur. Ecce Rex ille vastator orbis, Dan. 1. 3. conquirat de hostium filijs. Et ait Rex Alphenez præsesto eunuchorum, ut intro-duceret de filiis Israel, & de semine regio & tyrannorum, pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma & eruditos omni sapientia, cautos scientia & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio Regis; ut doceret eos literas, & linguam Chaldeorum.

Selekti dignitatē formæ virilis & ingenij; nam hebræos vocat *בשרים* intelligentes, ingeniosos, deinde cautos scientia *רעיה* scientes scientiam, *גדולים* *וְיָסוּר*. Tertio, *דארוֹמֵנוֹי* *עֲבָדֵינוֹ*, prudentia præditos, est autem *עֲבָדֵינוֹ* *טָנָה* *אֶתָּוֶר*, eorum quæ agenda sunt dexteritas, ac scientia.

His constituit Rex v. 5. annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse: ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis.

Aula Prin-
cipis debet
esse Schola
præsidium.

Barbarus Rex ex toto regno collecta ingenia excoli mandat, nempe, ut non nisi prudentes, atque eruditi in ejus stent conspectu, cum interim aulæ quorundam Principum Christianorum, & rei & morum sint corruptrices. Retentus ille est apud Persas mos, 1. El. 4. 14. Nos autem memores salis, quod in Palatio comedimus. Principes igitur trans Euphratem ex aulâ Regiã venerant, eaque causâ obstructos se amplius arbitrantur. Multo prudentius Romani, si prima instituta spectes; nam postea populus dissolutus ipse peccauit; neminem enim in prouinciis imperare voluit, nisi qui domi inter tot Magistatus, & in oculis ciuium suorum magistratu functus esset. Id autem moris fuisse etiam apud Imperatores tum multa alia, tum nomen Comitum nos docet. Quia namque Imperatorem comitabantur, comites dicti sunt, & quidem adhuc stante Republicâ. Atq; inter eos, quos tibi Comites, & adiutores dedit ipsa Respublica, his sinibus præstabis, quos ante præscripsisti, quos vero ex domesticis coniunctionibus, aut ex necessariis apparitoribus tecum esse voluisti, qui quasi ex cohorte prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta præstanda sunt.

Comites deinde etiam dimissi ab aulâ nominati sunt, cum prouincias administrarent; hinc orta Comitum dignitas, quæ etiam illis tributa est, qui nunquam Imperatores in comitatu fuerunt, imò Imperatorem nunquam viderunt. Hinc Comites Italia, Africa, Illyrici, Hispaniarum, Orientis.

Summi
Principes
in imperio
sunt aulæ
imperatoris.

Manet hodieque consuetudo, ut maximi post Cæsarem Principes, quasi domestici Imperatoris officia Palatina habeant, & obeant, Moguntinus Archiepiscopus est Africanæ cancellarius per Germaniam, Colonienfis per Italiam, Treuirensis per Galliam, & regnum Arelatenfē. Rex Bohemiæ Archipin-

cerna, Comes Palatinus Archidapifer, Saxo Archimareschallus, Brandenburgicus Marchio Camerarius, qui publice officijs suis aliquando funguntur. Quemadmodum igitur Principes illi non ad miscenda vina, fercula offerenda, aut auenam diuidentem, quod aliqui eorum nunquam, plerique semel duntaxat officium Imperatori exhibent, in tam celsò gradu collocantur, sed ut summa Imperij negocia cum Imperatore sustineant, eodem plane modo omnes Reges, & Principes conuenit rerum domesticarum habere eos administratos, qui regere alios, & capessere Rempublicam possint. Et profecto Josuæ filius Nun minister Moysi erat, cum Deus ducem populi constituit, Samuel minister Heli summi Sacerdotis, Elifas fundebat aquam super manum Eliæ, qui consortio potestatis, etiam a Deo amplius honorati sunt.

§. 2. SECUNDA LEX. Ut qui maioribus magistratibus functi sunt, non dedignentur minores deinde suscipere. Insigne in Republicâ exemplum dedit Scipio Africanus, qui fratrem consulem, cum bellum Syriacum contra Antiochum mandatum est, voluntariâ legatione comitatus est. Pompeiæ Senatum appellabant, in quibus ait Cicero fuisse decem consulares, Philipp. 13.

Venatorum legibus cautum est, ut munus in exercitu reculare possit, qui ante majore cum dignitate militauit. Quæ lex sapienter de bello constituta est; neque enim Reipublicæ expedit, viros magnos, & cum auctoritate viuentes, in bellis offensos, inuitosque versari. At in ciuilibus conueniens est, ut prætor sit, & ædilis, aliaque obeat, qui consularum gessit. Qui Indias, Neapolin, Belgicumque rex, minorem prouinciam regat, consilij præsideat. Si enim præfides potentes mutandi sunt, quamuis recte administrarent partem Reipublicæ sibi conceditam, præstat cum imperio eos manere, quam penitus priuatam vitam agere.

Verum in hoc genere sapienter constitutum fuit in Constantinopolitano imperio, ut ijs, qui in dignitate fuissent, bella gessissent, honores & tituli conferrentur, quibus ipsis præfidiis honoratioribus essent. Alij quidem Reges, & Cæsares eximios quoddam viros Patrum nomine dignati sunt. Mithridates Theodorum Scepsum in Patrem adoptarat, ut auctor est Plutarchus in Lucullo. Verum Leo, qui dictus est Philosophus, statam dignitatem fecit, & βασιλεὺς πατέρα Regis patrem appellauit, ita Zonaras. Ἐτίμησε βασιλεὺς πατέρα, αὐτὸς τὸ ὄνομα ἐφύλαξε, honorauit Regis Patrem, cum ipse nomen hoc inuenisset. Sic intelligendus Cedrenus, cum ait, Eum amore Zoës filia Τζαντζα Socerum sic decorasse. Το ἀξίωμα καὶ ἐνδοξία (αὐτὸς μὴ πατέρα ὄν). Nouans, quæ prius non erat, dignitatem. Optime sane; Erat prius nomen honoris, amoris, ut cum Sejanum Tiberius, Iulianum Cajus, Corbulonem Nero, Gordianus Mithreum patrem appellaret, cum quaestori suo Prætor quasi pater conferretur. Cum Honorius Stiliconem, Arcadius Eutropium sic compellaret. Sed Leo peculiarem esse dignitatem voluit, plane sic olim titulus erat honorque, Comitum esse Imperatoris, nunc etiam peculiaris est in regnis Europæ status. Olim omnes patricij vocabantur Imperatoris patres; dicuntur enim οἱ τοῖς βασιλεὺς πατέρες, ἰστέον, vel ἄγεον; inter patres Imperatoris agere. Magnam fuisse dignitatem constat ex Nouellâ 81. Quicquid ad utilitatem & ornatum respicit a Deo nobis tradite Reipublicæ, hoc semper cogitantes, ad effectum deducere festinamus. Igitur etiam dudum legem scripsimus super gloriosissimis nostris patricijs: qua liberos eos, dignitatis collatione, paternæ potestate demonstrat. Non enim decens putauimus,

A magni
mediocria
optime ad-
ministran-
tur.

Præfidijs
officio fun-
ctis honor
augendus.

Quæ
sunt
mon-
iti a
stori-
tinen-

uimus, ut hos quos in officium nos patrum prouebimus nostrorum, hi sub aliena sint potestate. Nam si emancipationis actio dudum quidem & per eas quae nuncupantur legis actiones, facta cum iniuriis, & alapis, liberabat eos huiusmodi vinculis; quomodo futuri essent Codicilli omnium honestissimi dati à praesidente vniuersi imperio, non eos posse paterna potestate liberare? Nunc autem clementius aut etiam honestius in Republica cogitantes: Sed super gloriosissimis consulibus, qui proprium nomen ipsi post imperium praebent, & solis consularibus Codicillis honorantur: & super cingulis quae liberare à curia possunt, hoc est, praefectura & magistratus militum: dicimus autem in ipsis sedibus & operibus agnitis hoc ipsum sancimus esse, ut omnis talis dignitas, aut etiam cingulum huiusmodi acquisitum aliquibus quoscumque nos probauerimus, quod eos liberet, à curia hoc valeat, & ut potestate eos liberet patrum & auorum. Nam si sancimus, ut si quis seruis sciente Domino mereatur militiam, aut quamlibet dignitatem adipiscatur, repente ab imperio liberetur, & in ipsam rapiatur ingenuitatem, quomodo non est iustum, tantos promerentem Codicillos, non etiam paterna potestate liberum fieri?

Verum nusquam tanta copia est honoratorum Ducum, & qui sine magistratu magni sunt, quam in Hispania, praeter commendas enim, aliaque dignitatum praefidia, sunt equites aurei velleris, sunt quos vocant Los grandes, alijque, quorum dignitas non minor est eorum, qui in negocijs imperijsque versantur, quin & illi in consilio, & partium gubernatione vtilissime versantur.

CAPVT XII.

Generalis Magistratuum diuisio ex modo practico Reipublicae.

Circa homines reges, duxes, principes, magistratus, & iudices, circa alias res quae flores.

§. 1. **M**agistratum, qui subordinati sunt, & parum necessitatem cum imperandi iure coniunctam habent, in regnis & Rebus publicis duplex ordo constituitur. Nam alij in hominum gubernatione, alij in opum publicarum administratione versantur. In hominum gubernatione sunt, qui eos ad finem Reipublicae dirigunt, ut secundum virtutem viuant, felicesque euadant, quorum varia sunt munia, quorū scilicet actiones honestae, quae ad bonum publicum imperantur, & prauae, quae ventantur. Cum autem frequenter controuersiae, litesque oriantur, nec constet, quid aequum bonumue sit, in omni bene constituta Republica cognitores iudicesque sunt constituti. qui ambigua definiant, qui quidem reuera publicani habent, eamque magnam potestatem. Qui igitur cetera disponunt, & patriae consulunt, simpliciter Magistratus vocantur, quales erant Romae Consules, qui controuersias decidunt, tantum eos subditos habent, qui iure confertum manus veniunt, & in ea duntaxat causa, quae illis commissa iudicibus est. Eos Iuridicos, Iudicesque dicimus, ejusmodi Romae Praetores erant.

Quaecumque sunt patriae publicae ad quaestorem pertinent.

Alterum genus Magistratum est, quod rebus patriae acquirendis, augendis, conseruandis occupatur, quod generatim ad Quaestores, quod quaestui Reipublicae curam impendunt, pertinet. Patrimonio itaque publici, hoc est, vectigalium omnium, reddituumque, aedium publicarum, portuumque sunt curatores. Omne igitur regnum, omnis Republica, Consulari, Pratorio, Quaestorio magistratu perficitur, atque ad haec genera omnia officia ac dignitates referuntur. His igitur more antiquo constat ciuitas, & haec cura Monarchae, optimaribus,

populo incumbit, ut designati Magistratus recte iustaeque gubernent, ius accurate dicant, opus integre, pureque tractent. De his igitur ex antiquis, nouisque moribus & legibus dicam. Verum quia opus est in tanta rerum varietate, stabili, sapientique consilio, quod in Aristocratia, & Politia Senatuum, in Monarchia consilium communi nomine dicimus, alibi Consistorium, alibi Parlamentum vocatur, inter quae si omnia legitime administrantur, non est alia distinctio. Nisi quod consilia Monarcharum ab illis pendeant, in Aristocratia libera sint, in Politia populi suffragijs firmentur. Haec inquam, si legitime omnia administrantur, Respublica bene geritur. Nam ex virijs consulentijs, & sententijs dicentium multa discrimina nascuntur. Proprium liberi Senatus malum est, populi oppressio, nobilitatis euectio, nec minus est in Senatu populari periculum popularitatis, quam primum Athenae, deinde Roma periit. In consilio Monarcharum haecenus obfuit metus, & adulatio. Respublicam consilio, deinde suis Magistratibus, hos suis legibus instruamus.

CAPVT XIII.

Senatus idoneum legendum esse, eiusque leges, itemque de Consiliarijs.

§. 1. **S**enatus tam in libera Republica, quam in Monarchia dignitas praecipua sit, & potestas. Dignitas quidem ex genere & censu, sed magis prudentia, virtutisque delectu. Senatum Moyse dedit Deus, quamuis enim cum ipse edoceret, quamuis bis quadraginta dies, noctesque in monte instruxisset, quamuis facie ad faciem velut amicus illi loqueretur, Septuaginta tamen Seniores illi adiunxit, quibus dedit de spiritu suo, ut ostenderet, se eos, qui ad consilium publicum legitime vocarentur, singulari numine, ac benignitate fouere. Id adeo verum est, ut improbilissimorum hominum egregia decreta, sanctissimasque sententias & leges videamus, & vtamur quotidie Republica, quam illi instituerunt. Cum vero in consilio publico opus sit summa auctoritate, hinc antiquitus factum est, ut Regibus à consilijs sint illi, qui proximi sunt dignitate; Itaque septem Principes Persarum fuere, de quibus scribit Artaxerxes 1. Esdræ 7. versic. 14. *A facie enim Regis, & septem consiliatorum eius missus es, ut visites Iudaeam, & Ierusalem.* Et versic. 15. *Rex & consiliatores eius munera afferunt.* Itaque Esdras ait, *Deum inclinasse misericordiam suam coram Rege, & consiliatoribus eius, & vniuersis Principibus regni potentibus.* Inter summa bona Deus recenset consiliarios, Isaia 1. versic. 25. *Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriā tuam, & auferam omne stannum tuum.*

Senatus in omni Republica necessarius.

Et Prouerbiorum 15. versic. 22. *Dispersantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur.* Verissime etiam Aristoteles, Consiliarios eorum, quae inter homines sunt, esse diuissimum. Romanus Senatus et si esset de facie Romuli, Cynae tamen confessus Regum videbatur. Orbis terrae consilium, ordo amplissimus, decus imperij vocabatur; verum in illo Senatu, si vtrunque laudationes illae speciem veri habuerunt, in hodierno imperio verissimae sunt.

Quis n. neget Senatum Germanici imperij concessum esse Regum, in quo Imperator Romanorum praesidet, septem electores quorum vnus potentiam, & insignia Regis praefert, ceterorum est pene Regia potentia, & trium Sacerdotum maiestas. His accedunt

Imperii Germanici senatus regius est.